

7. Хвильовий М. Іван Іванович. *Хвильовий М. Вибрані твори* / упор. О. П. Ткаченко. Київ: Грамота, 2006. С. 352-389.

*Мар'яна Мартинів,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
здобувач магістерського рівня вищої освіти,
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент С. Бородіца*

ТВОРЧА ОСОБИСТІТЬ М. ЧЕРЕМШИНИ: ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Марко Черемшина (псевдонім Івана Семанюка) – український прозаїк, представник «Покутської трійці», що залишив помітний слід в історії розвитку національного письменства, витворивши унікальний ідейно-естетичний світ. Можемо виділити кілька важливих факторів, що сформували естетичну систему Марка Черемшини:

1) усна народна творчість, якою захоплювався зі шкільних років: любив слухати казки, пісні та народні оповідання, намагався писати вірші на зразок коломийок;

2) домашня бібліотека, яку збирав його батько – Юрій Семанюк під впливом Юрія Федьковича, читав твори Юрія Федьковича, Григорія Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, Івана Нечуя-Левицького, передусім Тараса Шевченка, що відіграв визначальну роль у становленні Марка Черемшини-письменника;

3) Коломийська гімназія, де зустрівся з Василем Стефаником та Лесем Мартовичем, які навчалися в старших класах цієї ж гімназії. У цей час Іван

Семанюк почав писати, однак перші твори, на жаль, не збереглись. Передплачував часописи «Жите і слово», «Зоря», «Буковина» і «Правда», що значно вплинули на формування його національної свідомості.

Марко Черемшина відчував своє громадянське покликання та усвідомлював письменницький обов'язок. Якщо його перші твори були на теми «великоміського життя», про «ледові квіти» і «заморожені фіалки», то дуже швидко він зрозумів своє справжнє призначення, назавжди визначивши напрям своєї творчості, присвятивши її життю того середовища, в якому народився і жив. Подібно до Василя Стефаника, він став «поетом мужицької розпуки», не шукав у селі етнографічної екзотики чи поетичної ідилії, а бачив його таким, яким воно було, – темним, забобонним, знедоленим. Основа його творчості глибоко соціальна. Відтак Іван Франко відніс його до «різнобарвної китиці індивідуальностей» в українській літературі початку ХХ століття. Леся Українка також визнала його «цікавим і оригінальним талантом».

Про власний шлях в українській літературі Марко Черемшина заявив 1896 року оповіданням «Керманич» з гуцульського побуту. Час довів, що саме оповідання, новели, фейлетони, етюди, образки, поезія в прозі та малюнки з життя стали плідною основою, на якій розквітнув талант молодого прозаїка. Марку Черемшині поталанило жити і працювати в історичну добу утвердження українського модернізму, в річищі якого він творив. Цьому сприяла ґрунтовна освіта, здобута у Відні (1896-1901), де письменник поряд із класичним письменством захоплювався модерністськими творами тогочасних австрійських, німецьких, угорських авторів.

Марко Черемшина був не лише національно свідомим українцем, він прагнув ввести українську культуру, передусім літературу у європейський

контекст. З цією метою у своєму будинку збирав на літературні диспути найсвідоміших українців. Таке мистецько-літературне оточення живило його модерністське письмо. З іншого боку, митець надихався кращими художніми зразками французької, німецької, чеської, болгарської, польської, словацької, угорської літератур, перекладаючи їх українською мовою (перекладацькою роботою займався переважно в останні роки життя: голландських і норвезьких авторів перекладав із німецьких видань, а болгарських, польських, чеських, угорських та німецьких – з оригіналу). Своє вміння творити у стилі європейського модерну він продемонстрував у циклі віршів у прозі «Листки».

Оригінальний стиль Марка Черемшини забезпечили натхненний ліризм, глибока багатозначна образність, вражаюча експресія, пронизані любов'ю до краси та традицій. Микола Зеров, захоплюючись його творчістю, у ґрунтовній розвідці «Марко Черемшина і галицька проза» (1925) зазначав: «Він підхопив «золоту нитку» народної розповіді і зв'язав її з найновішими здобутками літературної техніки. Він виткав майстерний, гарячий кольорами килим і зробив те, немов сам не помічаючи своєї сили, своєї небуденної оригінальності».

Поділяємо думку літературознавців, що творчою домінантою автора було дослідження людської натури. У його новелах людина з її внутрішнім світом представлена настільки різнобічно й одночасно характерно, що індивідуальний досвід стає виразником суспільного характеру. Новаторство Марка Черемшини, зокрема його відмінності від попередників, чітко окреслив Микола Зеров, передусім відзначивши «... його поступ, його відхід від давньої етнографічної прози. Його користування народньо-поетичним скарбом незрівняно багатше; його тематика різноманітніша і сильно позначена індивідуальністю письменника» [4, с. 187]. Дослідник наголосив на особливій

делікатності творчого підходу Марка Черемшини як у зображенні особистих моментів, так і в глибокій багатозначності сакральних образів. Він підкреслював: основою індивідуального літературного стилю Марка Черемшини є саме ліризм його прози. Вивчаючи ритмомелодику та поетику авторського тексту, науковець аргументував паралель з архаїчними співами, піснями та іншими фольклорними жанрами, надавши особливе значення саме жанровому вибору: оскільки ранні твори письменника – поезія у прозі, то подальші його творчі пошуки лише удосконалили цей підхід. Перейшовши до прози (зокрема, утвердившись у новелістиці), Марко Черемшина переніс у неї ліризм, музичність і фольклорно-ритуальні коди. Свою симпатію до авторитетного Миколи Зерова Марко Черемшина висловив у листі, датованому 1925 роком: «Ви були ласкаві стільки напрацюватись над моїми оповіданнями, що мені справді ніяково робиться із-за того, що, на жаль, не можу Вам ліпше віддячитись, чим словною, хоть би і дуже щирою подякою, яку на першому місці Вам складаю... Дуже а дуже тішився б, коли б зміг одержати Ваші цінні твори. Як вже в першому листі я заявив, маю до Вас повне літературне довір'я і не меншу пошану».

Марко Черемшина – непересічний український письменник, який збагатив українську літературу своїми унікальними письменницьким талантом і духовним світоглядом. Його твори й досі актуальні та цікаві для сучасного читача, адже вони утверджують вічні цінності життя, не втрачаючи своєї значущості з плином часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Велигорський І. Мова в творах Марка Черемшини. *Рідна мова*. 1938. №2. С. 58-63; №3. С. 129-134.

2. Мафтин Н. Неоромантична модель гуцульського дивосвіту (Про новелістику Марка Черемшини). *Слово і час*. 1999. №6. С. 20-24.

3. Ткачук М. Збірка «Карби» Марка Черемшини як вияв модерністського дискурсу української прози початку ХХ століття. *Studia methodologica*. Вип. 6. Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. С. 106-110.

4. Зеров М. Марко Черемшина й галицька проза. *Зеров М. Твори: у 2-х т.* Київ: Дніпро, 1990. Т. 2: Історико-літературні та літературознавчі праці. С. 401-434.

Таміла Шпирко,
*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка 4 курсу,
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент С. Бородіца*

ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ РОМАНУ «ЧОТИРИ БРОДИ»

М. СТЕЛЬМАХА

М. Стельмах – видатний український письменник, котрий творив лірико-романтичну прозу в літературному дискурсі України другої половини ХХ століття. Своєчасним вважаємо завдання осмислити художню структуру авторської свідомості митця, «пожиттєво безпартійного» (Г. Штонь), незалежно від ідеологічних стереотипів (як-от класик соціалістичного реалізму), які до сьогодні спотворюють літературний портрет М. Стельмаха – самовимогливого, небуденного, проникливого.

Об’єктивне і цілісне дослідження романістики письменника неповне без розгляду знакового твору в його доробку – «Чотирьох бродів» (1979),